

PRZYKAZOWAĆ (173) *vb impf*

o oraz drugie a jasne; w *inf* oraz *imp* -ka-; w pozostałych formach -ka- (106), -ka- (4); -ka- : -ka-
Leop (10:1), *Mqcz* (3:2), *BudBib* (6:1).

inf przykazować (4). ◇ *praes* 1 *sg* przykazuję (46) [w *tym*: -e (5), -ą (1)]. ◇ 2 *sg* przykazujeś (2).
◇ 3 *sg* przykazuje (42). ◇ 1 *pl* przykazujemy (19), przykazuje(m) (7); -emy : -(e)m *LibLeg* (2:7); ~ -
emy (1), -emy (1), -(e)my (17). ◇ 3 *pl* przykazują (8). ◇ *praet* 3 *sg* m przykazował (7). ◇ 3 *pl* m *pers*
przykazowali (1). ◇ *fut* 1 *sg* m będę przykazował (3). ◇ *imp* 2 *sg* przykazuje (2). ◇ 2 *pl* przykazujecie (1).
◇ *con* 3 *sg* m by przykazował (1). ◇ 2 *pl* m *pers* byście przykazowali (1). ◇ 3 *pl* m *pers* by przykazowali
(2). ◇ *pass praes* 3 *sg* przykazuje się (1) [zapis: -e]. ◇ *impers con* by przykazow(a)no (1) [zapis: -ąno].
◇ *part praes act* przykazując (25).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI w.* (jeden z niżej notowanych przykładów) *s.v.* przykazać; poza tym w
objaśnieniu *s.v.* przykazca, przykaziciel.

1. Przekazywać swą wolę do wykonania a. przestrzegania; *praecipere HistAl*, *Vulg*, *Mqcz*, *PolAnt*,
Modrz, *Cn*; *imperare HistAl*, *Vulg*, *Mqcz*, *Cn*; *mandare Miech*, *Vulg*, *HistAl*; *iubere HistAl*, *Cn*; *edicere*
Mqcz, *Cn*; *dare in mandatis HistAl*; *edictare Mqcz*; *cogere Cn* [w *tym*: komu (91), czemu (1)] (157) :
Edico, *Przikazuję/ Decretem/ Mándatem á przikazáníem co zágradzam Mqcz* 87b.

Szereg: »przykazować i nadprzykazować« (1): *Edicto*, *Przikázowác y nádprzikázowác. Mqcz* 87b.

a. Wydawać rozkaz, nakaz, polecenie [zwykle chodzi o nakaz, który powinien być wykonany
jedorazowo, skierowany do określonego odbiorcy] (59) : *Praecipio*, *Przikázuyę/ Każę/ Roskázuyę*
Mqcz 36c, 280b.

α. O nakazach wydawanych przez człowieka (54) : *LibLeg* 10/59, 60v; [*Aleksander*] przykazując
zгромádził wśytki/ niewiáły ich z dziećmi y ze wśytkiemi ich namioty/ á wywiodłzy ie z ziemie
wśchodu flońcá/ zawarł ie między gory *HistAl* M3v.

przykazować co [w *tym*: z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym (3), z wyrazem oznaczającym
przedmiot nakazu (1)] (4): [*król Dariusz pisze do mieszkańców Tyru*:] Wymowki żadney niemacie
przeżoż wczynkiem czo przykazuje napełnicie *BielŻyw* 150; A ták gdy przejdziecie Iordan/ pośtawicie
ty kámienie/ ktore ia [*Mojżesz*] przykazuje wam dzisiaj/ ná gorze Hewalu/ á potynkuiecie ie wapnem
BudBib Deut 27/4. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym, Z przytoczeniem*.

przykazować na czym [= w tekście] (1): Dopuscił mu [*Nehemiaszowi*] theż tego krol Longimanus/
áby śzedł do Ieruzálem/ y dał mu liśty zá rzekę do kfiáząt/ ná których przykazuje áby poczćiwość
wyrządźáli *Neemiašowi. BielKron* 96v.

cum inf (2): Rozumiiecie to sobie iako byście ktorému człowiekowi wypełnic zakon przykazowali/
[...] a on niemiał niłkierki ducha świętego/ Bo wiecie że on tego wczynic niemoże/ iélli mu Bóg/
mocy ktemu niedá *MurzHist* Q; A będzie ku takowych źkaradności [!] wwiarowaniu rzecz pożyteczna/
yże by im [*młodzieńcykom*] mało mowić przykazowano/ y iżby rzatko mowili/ á wśzakofz áż z
rośkazania. *KwiatKsiąż* C2v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w *tym* z zapowiednikami: *tak* (1), *to* (1); *(a)by*, *żeby* (38), *iż* (1), *zaimek*
pytajny (1)] (40): Toć wam przykazuje wśytkim/ Ták wyfokim iáko niłkim: Byście mi dáli pobory/
Kłádlí ie do mey komory. *BierEz* F; GDy Kaijáfás ij ijnńfy żydowie/ iij śie iuż byli nad panem

Iezufem zmęczyli/ chtzätz odpoczynätz łpatz łfli/ zołtawiłły Iezufa między chłopięty ij pacholęty/ przykazuiätz ijm aby go pilnie łtrzegli/ ij odpoczynätz mu przez onę włłytkę notz niedali. *OpecŻyw* 115, 5v; Izrael [...] powyadaiać ym [*synom*] przyłłle rzetzy y navtzaiąc ye przykaźuiąc ym co mieli dźyalać/ [...] vmárł *HistJóz* E3v; ktore vcźnie [*Hipokrates*] przyjmował tim przykazował á ktemu ie przyięgą zawiezował, aby rzeczy włzech marnych poniechali, milczenie cichość y obyczaię dobre aby zachowali. *BielŻyw* 67, 150; *MiechGlab* 14; A przikazvyem wam thesch yełlibi stlich poddanich Krolia polskie⁸⁰ ktorzi będą zawiedzieny po walaskiey woynie a przisthapyły kv nałchemv Zakonv Lełfolmienskiemv thim biłczie niedopvłczali yscz do Ziemie Chrzesczinanskiey [!] yednobilczie odyawłchi od thego chlowieka [!] vkogo bedzie on, pvłczili biscie go wolnie wpanstwie nałchim *LibLeg* 10/57; A tak y powtore tobie przikazvye zebisz wielką pylnoscz kv temv miał zgodzywłzi sye spollanczi krolia polłkiego abiscie sprawiedlywie thi zyemie ogranyczyły yełly ze teras pewne ogranyczenie wtich ziemiach sye dokona przikazvye wam abilczie przikazaly nałchim ymieniem Czefłarfkmv tim poddanim nałchim ktorzi miełzkayą na tich zamkach nałzich pogranycznich zebi ony przes ten czas przes granycze yako owiecz tako y bidla nie przeganialy *LibLeg* 11/22, 10/56v, 57, 57v [2 r.], 59v [2 r.], 60 (16); [*Aleksander do królowej amazońskiej*:] dla tego przykaźuiemy wam iż iełli chcecie ziemię wálzć z rąk nałznych wybáwić/ czyńłz y dań płáćcie. *HistAl* H2, B8, G7v, L5v; *MurzHist* Q; *KromRozm III* P6v; Ilch wye pewnye o thym ze Ian Grenda Browarzs kthori w Wyezyenyv łziedzi myełzkal na pulthora lyatha z Lucia Bartholcha Glinyarza oddaną małzonka skthorego Grzechu a yawnego czudzolołtwa then to Mikolay yako stharłchi Brathłthwa Browarłkiego yełth gi kilka krocž slovi napominal przikazuyącz mv aby czudzey zenye pokoy dall. *LibMal* 1554/193; *BielKron* 96v, 124; *HistRzym* 3v, 30v, 90; profilł Syná łwego Germontá przykaźuiąc mu/ áby [...] po łmierći ćiało iego według obyczaiu pogrzebu Pogáńłkiego łpalił *StryjKron* 345. Cf »przykazować mocnie«.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: to (1); przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (1), osobową formą czasownika „rzec” (1); orzeczenie przytoczenia w imp (4)] (5): Tedy włzyłtek gmin záwołał/ A Xántowi przykaźował: Godzien Ezop ćći takowey/ By go wypuścił z niewoley. *BierEz* E4v; [*Józef mówi do swych braci*:] richłło iedzcýe do oyca moiego/ á rzetzcýe mu toć przikaźuię łin twoi Iozef/ bog vtzinił mię pánem włłytkieý zyemie Eipłkyeý przyiedz do mnie á nieomięłkawai *HistJóz* D4v; *Leop Ios* 1/10; Niedármoć Młzą żáłobną Káplán onim [o umarłym] zámyka/ *Requiescat in pace*, iákoby przykaźuiąc rzekł/ niechay ten vmárły odpoczywa w pokoiu/ to iełth/ niech żaden niegwałći pámiáthki iego złorzeczeńłstwem żadnym *OrzRozm* M3; *CzechRozm* 268.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (2): [*król Dariusz pisze do Primusa i Antiocha*:] Słýzeliłmy iż Alexander Filipá Mácedońskiego łyn łzaleńłstwem pobudzony włzedł do Azyey á one s cudnołći zniłzczył/ dla tego wam przykaźuiemy/ áby zgromádziwłzy wielkich á mocnych męžow nałzego páńłthwá nawiernieýłznych/ przeciw onemu dziećięciu powłtác nie zámięłzkawaycie *HistAl* C6v; *HistRzym* 94.

W połączeniu szeregowym (1): kthory [*Jezus Krystus*] dał łiebie łámego zá nas/ áby nas odkupił od włzelkiey niepráwołći [...]. To mów y nápominaý/ y ze włzytką pilnołćią przykaźuy *RejPosWiecz*³ 98v.

Zwrot: »przykazować pod dobrorzeczeniem (a. dobrorzeczeństwem)« (2): Namileyfzy Synu/ niebędełi fie mogli wyleczyć sítey niemocy/ przykázuięć pod posłufzeńftwem/ y dobrorzeczeńftwem mym/ ábyś po mey śmierći łzedł po kroleftwách á zamkách wziąwłzy z łobą to iábłko złote/ á kogo naydziełz nawięcey łzalonego temu odemnie day to iábłko. *HistRzym* 90, 30v.

»przykazować mocnie (a. mocno)« [zawsze: aby, żeby] = *firmiter dare in mandatis a. mandare* *HistAl* [szyk zmienny] (4): yakom tez y pyerwej thosz po kyla ras rofkazalem lyfthi łwe pyśfacz [lege: pisząc] do panow Zyemye syedmygrodzkyey y do wíchtkiego połpolftwa przikazvyacz ym mocno zebi ony nywczim naprzeczywko ym [tj. Stefanowi, synowi króla Janusza, i jego matce] przeczywny nyebily *LibLeg* 11/88v; [Aleksander do Lacedemonów:] Dla tego wam mocnie przykázuiemy ábyfście dobrowolnie wyłzli z wálznych łodzi/ drzewiey niż was ogień przymufi okrutnie vpadác *HistAl* D8, C4; *BielKron* 386v.

Szereg: »przykazować i powiedać« (1): Dáryus krol nád krolmi/ przyiaciel krewny bogom/ tobie Alexándrowi łudze náłzemu przykázuiemy y powiedamy/ áby fie wrocił do domu do pierśi mácierzyńskich/ áby fie iefzcze vczył męłtwu *BielKron* 124.

β. *O nakazach wydawanych przez Boga* (3) :

Z przytoczeniem (1): [Jahwe do Jozuego:] Otoć przykázuię: Połilayfie á bądź dużym. Nieboy fie áni fie łę kay: ábowiem iefł ftobą Pan Bog twoy/ we wśsem ku czemu fie kolwiek obroćiz. *Leop Ios* 1/9.

αα. *Wydawać nakazy duchom i zjawiskom natury* (2) : gdy go [Jezusa] vlyśfeli żydowie łlepé ofwíętzatz/ trędowaté oczýfciatz/ [...] wiatrom przykazowatz/ łuchymi nogami na wodach morłkich chodzitz/ ij wielé ijnych dziwnych znamion czynitz. [...] Nienáwifcią przeciw iemu kłiążęta kaplanłkie zapálili fie *OpecŻywList* Cv.

Zwrot: »z mocą, z siłą przykazować« (1): Tedy przypadł łtrách ná wśfytkie/ y rozmawiałi łami z łobą/ mowiąc: Coż to tákie zá łowo? że thák z mocą y siłą przykázuię [in potestate et virtute imperat] nieczyłthym duchom/ á wychodzą? *Leop Luc* 4/36.

b. *Nakazywać coś jako powszechnie obowiązujące, zlecać coś do stałego przestrzegania* (96) :

α. *Ustanawiać prawo, uchwalać, rozporządzać* (90) :

αα. *O przepisach, prawach wydawanych przez Boga; również za czyims łpośrednictwem* (63) : *Leop Deut* 30/2; A kiedy łie w tym Práwie miłosc przykázuię [tj. piątym przykazaniu Dekalogu]/ tedyć tez náuki łie dawáią o tych wślyłtkich łpráwách y vrzędziech/ ktore zá miłością iść zwykły. *KuczbKat* 315; Boć Pan Bog rzeczy niepodobnych nierołkázuię: ále przykázuiąc nápomina nas y czynić co możemy/ y prośić o to czego niemożemy/ y pomaga ábychmy mogli. *WujJud* 76v.

przykazować co [w tym: z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym (22), z wyrazem oznaczającym przedmiot nakazu (4)] (26): *PatKaz III* 128v; *MurzHist* Qv; gđzye bog tákowe zwirzchowne łpráwy y modły od Ablá/ Noego/ Abráámá/ Yákobá/ Izáká/ Melchifedechá/ Yobá/ y inych dobrych á łwýętych łudzi miłosciwyę á wdzyęcznyę przyymowál/ á łnadź y łam przykázowál *KromRożm II* h3v, x4; Bo ták Kryłtus mowi: Wy przyacięle moi iefteście/ iefli tzyńicie/ cokolwiek Ia przykázuię wam. *KrowObr* 199, 74v, 109; Thám [tj. na miejsce, które wybrał Pan] będziecie znólic wślyłtkie rzeczy kthore wam przykázuię/ zupełne offiáry wálłfe/ y inne offiáry *Leop Deut* 12/11, *Ex* 25/22, *Deut* 12/14; *BielKron* 33; Co nam Pan Bog przykázuię w tym Przykazaniu. *KuczbKat* 315 marg, 340; Y

wroćifz się do Iehowy Bogá twego/ y vsłuchafz głofu iego we wźzem co ia przykázuię tobie dzifia/ ty y fyn twoy/ wźzem łercem twoim y wźytką dułżą twoią. *BudBib Deut 30/2, Deut 12/14; ModrzBaz 30. Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, Podmiotem jest tekst, Zwroty.*

przykazować przez kogo [= za pośrednictwem kogo] (2): [Bóg do Mojżesza:] Stámtd (to ieft) z oney Vbłágálnie/ [...] będąc odpowiedi dawał/ y mowił do ćiebie/ tho wśłyćko co będą przykazował przez ćię/ Synom Iłráelłkim. *Leop Ex 25/22 [przekład tego samego tekstu] BielKron 33.*

przykazować gdzie [= w tekście] (1): Na wktorey [lege: wtorej] [tablicy przykazań] pan bog przikazuie á byłmy fwego blizneigo [!] miłowali iako łami łiebie *SeklKat G4v.*

cum inf (7): tełz napyłano Exodi XXV duudzyełtego y <pyervego> capitulu^m yłz bog przykazuye czczycz matką y oczcza *PatKaz I 7*; W tim przikazaniu bożim y wynich dwie rzeczy mamy baczić. Pырwá/ czo nam przikazuie czinić [...]. Wtora/ czego pan Bog zakazuie nieczinić *SeklKat D3, E4, I4v [2 r.], R4v*; A thu [tj. w Psalmie 44] łą iáwne mieyćá [...] iż Kriřtus Pan iefth prawdziwym Bogyem. Bo go tu przykázuię chwalić. *LubPs M2v.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); zawsze: (a)by, ażeby] (15): Tis ieft łam krol y bog moj/ ktori przykazuiefz by było wybawienie ludu od Iacoba połżłemu. *WróbŻołt 43/5*; Pan Bog wtym przikazaniu przikazuie abyłmy niemieli ynego boga nadeń/ to ieft abyłmy iego łamego za boga mieli/ weń wierzili/ y bali fię/ iego miłowali ze wźyłtkiego łercza náłzego *SeklKat D2v, E4, G4v, Lv, Mv; KromRozm I C4; MurzNT 43v; Leop Deut 24/18*; Ná kóniec/ to Krółowi piłmo [tj. Pismo św.] przykázuię/ áżeby Król Zón wiele niemiál: to ieft/ áby poczćiwym Málżónkiem był *OrzQuin T2v; RejPos A6*; Ktory [Chryřtus] iż wydał ciáło łwoie zá nas/ y krew łwięthą łwoię wylał ná odpulłczenie grzechow náłzych/ przykázuię nam/ ábychmy tełz y my ciálem bliźniego náłzego nie gárdzili/ ále ono wedle potrzeby łpomagáli *RejPosWiecz³ 99*; Tym ktorzy łą w Málżeńłtwie przykázuię/ nie ia/ ále Pan/ áby żoná od mełżá nie odchodziłá *WerKaz 284; KołakSzczęłł B3*; Toć wam przykázuię; ábyłćie fię łpołecznie miłowáli. *WujNT Ioann 15/17.*

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliźszego w zdaniu nadrzędnym (1): Trzeci pozytek łprికazania Bożego: yłz nam okazuię ktore łą dobre vczinki á panu bogu przyiemne/ á łą ti ktore łam pan Bog dobry przikazuie abyłmy ie cziniły *SeklKat N2v.*

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (2); przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (2), tymi słowy (1); orzeczenie przytoczenia w imp (3), w fut (1)] (4): *SeklWyzn e4v*; bo tak przikazuie [Pan Bóg] mowiąc/ prołćie á będzie wam dano/ kolaczie będzie wam otworżono/ wziway mię czałłu łmętku *SeklKat S, I3v*; A Pan Kryřtus tełz łák przykázuię: *Quęrite primum Regnum Dei, et omnia adjicientur vobis. OrzRozm Fv.*

W połączeniu szeregowym (1): ktorego [*Ducha Św.*] náuká y łpráwá łák yełł flowo boże/ yáko co pan Kryřtus łam vczył/ vłtáwyał/ y przykázował. *KromRozm II x4.*

W przeciwstawieniu: »przykazować ... zakazować« (4): nie przikazuiec pan Bog zabyc/ ale zakazuie/ niezabiay *SeklKat I4v*; Pырwłza częłć katechłłmu mieliłmy o przikazaniu Bozym/ czo pan Bog przikazuie czinić/ á czego zakazuie nieczinić. *SeklKat R4v, D3, E4.*

Podmiotem jest tekst [w tym: co (5)] (6): A Melanchton piłłe/ Iłz Kryřtus nye przyłłedł áby zakon yáki łudźyom łtáwł. A ná drugim myeyłcu. Ewángeliya nic nyeprzykázuyę. *KromRozm I H2v, G3;*

Ale śprawyedliwi á ktorzy ſye duchem śprawyuyą/ nye z boyázni álbo z przymuſſenya zakonu/ ále z dobrej woley á miłóci/ wſyſtko to czynią co zakon przykázuye. *KromRozm II* n2; *OrzQuin* T2v; Więć niechay naprzod [*pleban*] ogołem powieda co ty ſłowá przykázuią/ Pámiętay áby dzień Sobotny ſwięcił. *KuczbKat* 295; *RejPosWstaw* [41⁴].

W charakterystycznych połączeniach: mandaty przykazować, modły, słowa; w prawie przykazować, w przykazaniu (3); ewangelija przykazuje, pismo [tj. Pismo św.], słowo (Boże) (2), zakon (2); przykazując napominać.

Fraza: »(Pan) Bog, (Pan) Krystus, Pan przykazuje« = Christus Deus praecipit Modrz [szyk 13:2] (10:4:1): PatKaz I 7; Kryſtus w ſię wierzące zbawia/ Kryſtus kroluie, Kriſtus zwycięża/ Kriſtus przikazuje TarDuch D7; W tym [tj. ósmym] przykazaniu przykazuje pan bog áby prawda była mowiona naſwiecie y trzimana w ſłowiech/ w uczinkach/ w ſządziech/ ſwiadeſtwach/ wtargu/ y zmowie SeklKat Mv, D2v, E4, G4v, I4v, N2v, R4v; Ná innym myeſcu tenże pan [tj. Chrystus] przykázuye/ abyſmy czynili co kolwyek nam powyedzą doktorowye zakonni y licemyernicy/ ſyedzący ná ſtolcu Moizeſſowym/ ále wedle vczynkow ich abyſmy nye czynili. KromRozm I C4; KromRozm II x4; OrzRozm Fv; Teraz wykłádác będziemy/ co w drugiey częſci [ósmego przykazania Dekalogu] Pan Bog przykázui. KuczbKat 340, 315 marg; Niechby tak było/ że w rzeczách trudnych trzeba ſię tego dżierzyć ná co więcey ich wotuie: ále w rzeczách iálnych á łącznych/ áza nie więcey ſię fámej ſzczeroſci rzeczy mamy trzymać/ niźli mnoſtwá mowiących? [...] toż fundáment náſz Chriſtus Bog przykázui/ ktory mowę ſwoię prawdą/ á Diabłowę kłámſtwem być powieda. ModrzBaz 30.

Zwroty: »przykazanie(-a) (a. rozkazanie) przykazować« = mandata praecipere Vulg; praecepta praecipere PolAnt (9): Wolę ſluchác fámeo Páná Bogá/ ktory mowi do nas. Nieprzydawayćie do ſłowá/ ktore wam mowię/ áni vmnieyſzayćie ſniego ſtrzeſćie przykazánia Páná Bogá wáſzego/ kthore ia przykázuię wam. KrowObr 108v, 109; Błogoſławienſtwo/ iellyże będziećie poſluſzni mandatów á przykazánia Páná Bogá wáſſego/ ktore ia wam dziſ przykázuię: Przekłéſtwo/ iefliź niebędziećie powolni rofkazánia Páná Bogá wáſſego Leop Deut 11/27; A thy náwroćiz ſie/ y ſluchác będziefz głófu Páná Bogá twego/ y czynić á pełnić the wſyſtkie rofkazánia kthore ia przykázuię tobie dzifia Leop Deut 30/8, Deut 30/11; BudBib Deut 8/1, 11, 30/8, 11; KołakSzczęſł B3.

*»sądy przykazować« (1): Oſtrzegay ſię ábjſ nieprzepomniał Iehowy Bogá twego/ ábo żebyſ niepilnował przykazań iego/ y ſądow iego/ y wſtaw iego/ ktore ia przykázuię tobie [*iudicia eius ... quae ego praecipio tibi*] dzifia. BudBib Deut 8/11.*

*»słowa przykazować« (1): Będziefz miłował Páná Bogá twego/ z zupełnego ſercá thwoiego/ y że [!] wſyſtkiey duſſe twoiey/ y że [!] wſyſtkich ſił thwoich. A te ſłowá ktore ia teras przykázuię tobie [*verba haec, quae ego praecipio tibi*]/ będą trwác w ſercu twoim Leop Deut 6/6.*

»srodze przykazować« (1): Y Apoſtołom ſwym ſwiętym idącz iuż do Oycá ſwego weſtchnąwſzy ná nie dał im Duchá ſwego ſwiętego/ [...] frodze im to przykázuiąc/ áby idąc po ſwiátu nic inego nie powiádáli/ iedno Ewanyelią ſwiętą RejPos A6.

»ustawy przykazować« = statuta praecipere PolAnt (2): Iefli niebędziefz ſluchał głófu Páná Bogá twego/ ábyſ ſtrzegł/ y tziñł wſyſthko przykazánie iego/ y wſtháwy/ ktore ia przykázuię tobie dzifia/ przydą ná cię/ wſyſtki przekłéſtwá ty KrowObr 109; BudBib Deut 8/11.

Szeregi: »mówić a (i) przykazować« (2): Pan Bog łam wstawił penę/ albo karanie zatakowy grzech mówiąć/ á przikałzuiąc timy flowy/ kto wyleie krew człowieczą/ niechay iego krew będzie wylana *SeklKat* 13v; *BielKron* 33.

»uczyc i przykazować« (1): O przyymowányu cyála Bożego: prawdá iż łye włfyscy wobyec nápyeraće pod obymá ofobomá przyymowác? (-) Prawdá/ á nye ináczey ma/ álbo może być. Abowim ták flowo Boże vczy y przykázuye. *KromRozm I* G3. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

ββ. *O przepisach, ustawach, uchwałach, zarządzeniach itp. wydawanych przez człowieka na mocy autorytetu lub władzy* (27) : Wielkie owfzeki przymużenie do posłufzeńtwa ná lud łwoy kłáda [*kust*: wkłáda] zwierzchny Pan/ gdy nietylko słowy przykázuię/ ále przykázuię łwym idzie przed włzytkiemi *ModrzBaz* 23v.

przykazować co (3): Tego łobie za krola wybierzcie [...], któryżby ludu łwemu wzyteczne rzeczy przikazował *BielŻyw* 148; A to cóć przykázuię, pomni záfwe pełnić. *CiekPotr* 20. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); *zawsze: aby* (5): [*Aleksander do wszystkich poddanych w królestwie perskim*:] Przykazuiemy wam áby w káżdym mieyfcie byli rzędziciele y przełoženi iáko czálu Dáriufa/ ktorým przykázuiemy/ áby rozumnie czynili łprawiedlowość [!] káżdemu *HistAl* G4; Przykázuiemy też to áby od tego miáftá Perskiego áż do Macedonicy drogá była iáwná y połpolita/ áby tam iádący y wráciący krom żadnego przenágabania przechodzili s skupiectwy ich łwiebodnie. *HistAl* G4v; A gdy łie mu [*mieszkańcy Cylicji i Mezopotamii Holofernesowi*] poddáli/ pokáził włzytki miáftá y lud pomordował/ przykázuiąc áby iego pan [*tj. Nabuchodonozor*] zá Bogá łam był chwalon. *BielKron* 113; *CiekPotr* 19.

Z przytoczeniem (1): *BielKron* 32 *cf Szereg.*

Zwrot: »przykazować pod winą« (1): Sancio, aliquid sanctum vel consecratum facio, wstawię/ Státut czynię gruntuyę/ przykázuyę nieco pod winą/ Vmocniam wtwierdzam. *Mącz* 366d.

Szeregi: »mówić a przykazować« (1): Moizész [...] wybrawłzy męże godne z Izráelfkich ludzi/ przełožył ie nád ludem połpolitym/ ktorzyby ładzili lud Boży káżdego czálu/ mówiąc im á przykázuiąc: Słuchaycie łpraw ludzkich/ á łprawiedliwie rozeznawaycie y łkázuycie/ ták máłego iáko wielkiego *BielKron* 32.

»ustawiać i przykazować« (1): Ale tho nye nowa rzecz/ iż ludzye á pánowye żyemfcy to/ co yeft od bogá álbo przez ápoftoły przed tym wstawiyno á przykazano/ częfto z nowu wstawiáyą y przykázuyą / łwey woley ludzkyey zábyegáyąc *KromRozm III* P.

ααα. *O przepisach prawa religijnego ustanawianych przez Mojżesza, apostołów, papieża i innych przedstawicieli władzy duchownej* (16) : *KromRozm I* Pv; [*Chrystus*] O nyektorych [*rzeczach*] áni przykazánya/ áni rády nam nyezostáwił/ ále Apoftołowye to po nim czynili wedle potrzeby nyeco przykázuyąc/ co łye wyłłfey pokázáło/ nyeco też tylko rádząc álbo łáfkáwye dopuffczáyąc *KromRozm II* x4v.

przykazować co [*w tym: z wyrazami oznaczającymi przedmiot nakazu* (5), „co” (1)] (6): Ale iefli by [*przełoženi, tj. rodzice, zwierzchnicy świeccy lub duchowni*] czo przykazowali/ albo na czo przymvżali/ czo by było/ przeciw panv bogv/ y piłmv świętemv/ niepowinienem ich łwuchać *SeklWyzn* f3v;

MurzHist S2v; Bo to poślufzeństwo Apoštołowie przykázuią. *WujJud* 206, 198v; [*św. Jan Chrzyciel*] Iálmuznę przykázuię/ y dáie zá pokutę zá grzechy/ áby ludzie wízli potępienia. *WujNT* 204. Cf *Zwrot*.

przykazować za co (1): [*Apostołowie*] Duchá śwyętego myenyą [*tj. wskazują, powołując się na*]/ áby oni ludźye ták temu [*tj. postanowieniom apostolskim*] wyarę dáli/ yáko flowu Bożemu/ á nye mnyey niżli Ewanyeliey. A nyepuľczáya to ná ich wola/ yefli ták chcą dźyzerzeń/ álbo nye: Ale zá potrzebne rzeczy przykázuią. *KromRozm II* g2v.

cum inf (1): kto yest byľkupem albo opatem albo ktorym na czalz przelozonym roľpamyathauay czáľto ľzwyęte panny maryey yey poczázuya a ľwym poddanym przykazuy ye ľzuyączycz [*lege: święcić*] *PatKaz I* 2; [*HerbOdpow R6v*].

Ze zdaniem dopełnieniowym [(a)by (3), *zaimek pytajny* (1)] (4): A przeto gdźye im [*apostołom*] náuki Kryťtuľowey nyedostawáľo/ śmyele ľami ľwá mocą przykázowáli krzeľciyánom/ czego ľye dźyzerzeń/ á czego wyľtrzegáć myeli. *KromRozm II* gv; *WujJud* ktv; *BiałKat* 33v; A Iákub S. bez pochyby z Páńľkiewy náuki przykázuię/ ábyľmy ľie ieden drugiemu ľpowiedáli *KarnNap* C4.

W połączeniu szeregowym (1): A przeto gdy [*papieź*] kápláńľkim vrzędem záklina/ rozgrzeľľa/ śwyęcenyę dawa álbo byerze/ wťáwya/ wťáwy kázi/ przykázuyę/ zákázuę/ odpuľcza álbo diľpenľuyę/ odmyenya/ wykľáda/ wtym wľfyľtkim czyni mocą tego flowá: Cokolwyek rozwyężelz rć. *KromRozm I* I3.

W przeciwstawieniu: »zakazować ... przykazować« (1): ś. Ián w Epistle swoiei niezakazuie nám modlitwy za takimi [*którzy popełnili grzech śmiertelny*]/ ale tilko nieprzykazuie *MurzHist* S2v.

Zwrot: »ustawy przykazować« (1): Ceremoniy Zydowľkich [*apostołowie*] wźywáć niechćieli/ ále ná to mieľce Chrzeľciáńľkie Ceremonie ľtánowili. (-) Y iáľnie to oznaymili/ że ciężaru żadnego ná Koľciół Boży niechćieli kľáść. (-) Ciężaru ľtárego zakonu rozumiey: ále inľze wťáwy chrzeľciáńľkie Biľkupi ľľufźnie ludźiom przykázowáć y ku chowaniu podáwáć mogą. *WujJud* 206.

Szeregi: »uczyc albo przykazować« (1): O biľkvpie tego koľcióla Rzymľkiego tak rozvmiem/ y tak trzymam/ iefli ľ katedry Moizelzowei/ a zewangeliei ľwiętey wćzy/ albo przykazwie/ mam go ľľwchać/ iako ľamego boga/ by teź y ľam byľ zły *SekľWyzn* c2v.

»zalecać i przykazować« (1): Zleľcie tám Apoštołá [*tj. św. Pawła*] zrozumieľi. Nie gáni on poľtow/ ktore ná wielu mieľcách dźiwnie záleca/ y przykázuię *WujJud* 198v.

β. Zalecać (6) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): [*Sokrates*] Vczniom teź ľwym przykazowáľ [...] aby wzwierciadľa patrzyli/ aby ľnadz ktorybybyľ piękniewyľzy ľobie ľie ľpodobawľzi, wćzonym bęďac potim zľymi obyczáymi ľwey kraľi niezefkaradziľ, a ktoriźby z nich mniewy pięknym byľ, aby ľie tim więcey wćzyľ, tak aby cnotą ľwá mogľ okraľić ľzkaradoľć przyrodzoną. *BielŻyw* 49; *KwiatKsiąź* B4.

Przen [co] (1) :

W połączeniu szeregowym (1): Bo á częgoź wćzy rozum? co przykázuię cnotá? ná co ráďzi ludzkość? *ModrzBaz* 142v.

αα. O zaleceniach lekarskich (3) :

przykazować co (2): A niechay ci to zľego wáťpienia nieczyni/ iz ná iednym mieyľcu miarę [*tj. umiar*] przykázuię/ á ná drugim nieiáko popuľzczam wolniewy: toć ma być rozumiano podľug

przyrodzenia á nałogu [...]. Abowiem infze przykázuię mocnym/ infze theż mdłym/ infze zdrowym/ á infze chorym *SienLek* 10.

cum inf (1): y to pomoże nie máło: tego oftrzegáiąc/ áby ci co tę wodę ná głowę pufzczáią/ mieli ią w zawoiu: [...] áby ták dobrze głowá závinióna byłá/ coby iéy wiatr nieoziąbiał/ á cobj wniéy káfzlów niepobudzał: owfzem niethylko tám w ten czás/ kiedy v wód mieszkáią/ ale y potym dni kilkonaście takié zawiánié nościć/ wżylcy przykázuią *Oczko* 17.

2. Ogłaszać, oznajmiać urzędowo; mandare HistAl; edicere Cn (10) :

a. Zarządzać [co] (2) : [*Burgrabia zagajając sąd mówi:*] gáię wam Sąd wielki/ y przykázuię pokoy Páná Bogá wżechmogącego/ pokoy Naiásnieyżzego Páná nášzego Krolá Iego Mił. *GroicPorz* i2.

przykazować przez co [= przez akt prawny] (1): Ktore tumulty áby w Mieyfkich Sądziech niebyły/ przeto [sędziowie] ty porządki záchowywáią/ Sąd przodkiem gáią mocą Bożą/ mocą Krolá Iego Mił. y przes Dekret pokoy y wżeláką vtciwość przykázuią *GroicPorz* i4v.

b. Podawać do wiadomości [komu] (8) : Z bozey mylosczy Czesfzarz Thvreczkii y ynich wyełkich panfthw, przikazvye vam sędziam wżithkich myafth sandziaka naschego Biiala hrodzkiego y sandziemv Chorosowfkiev *LibLeg* 10/58; Alexander fyn Filipow y Olimpiey krolowej Dariufowi krolowi Perskiemu mowíąc przikázuiemy. *HistAl* E6v; Krol nád krolmi y pan nád pány Alexander fin bogá Hamoná y krolowej Olimpiey Didymowi odpowíadáiąc przykázuiemy. *HistAl* K5, C5, C7, C8, E6, G7.

3. Przysądzać, przyznawać prawo do czegoś [co komu] (2) : Ale y tu wnetże iest wátpienié, iefli Aktorowi álbo powodowéy ftronie, bądź dowód, bądź odwód przykázowác *SarnStat* 792; PROTESTATIAE téż do Aktu świádectw należą: Iuż teraz Proteftántom tákim nie závfwze dowodu przykázuią *SarnStat* 1288.

4. Zasądzać, skazywać kogoś wyrokiem sądu [być jakiego] (1) :

Szereg: »przykazować i osądzać« (1): ij zawolál [*Piłat*] wielkim głofem ij rzékl Iezufa Nazarańfkiego/ fyna Iozefowégo ij Marié przykazuię ij ofádzám bytz doftoynégo/ aby gwodzmi żelaznymi byl przybit ku krzyżowi *OpecŻyw* 133v.

5. Przekazywać, oddawać kogoś w opiekę lub do czyjejs dyspozycji, powierzać [kogo komu] (2) : Dico, Przykazuyę kogo komu/ Prziwłáfczam/ Przypifuyę. Pod moc poddayę. *Mącz* 85b.

a. Dawać na służbę [za kogo; cum inf] (1) : Yáko źle czynią rodzicy gdy nye máyąc fyná pyerwey ná náuce/ onego służyć do dworu/ álbo yákyemu pánu zá chłopcá przykázuyą. *GliczKsiąż* H5.

6. Rekomendować kogoś, polecać czyimś względem [kogo komu] (1) : PAchołká fáfíádowi/ fáfíad przykázowál/ A zá dobrego fługę/ pewnie obiecował. Iże fie nie pófroma Koniá wychędożyć/ Ieść vdziáłác/ drew vciác/ y rybę vłowić. *RejFig* Cc3v.

Synonimy: **1.** *podawać, zlecać; a. dawać, polecać, poruczać; b. postanawiać, stanowić, uchwalać, ustawiać, ustawować, zrządzać; β. przepisować, radzić, zalecać; 2. deklarować, obwieszczać, obwoływać, ogłaszać, opowiadać, oznajmiać, oznajmować, podawać; 3. przypisować, przysądzać, przyznawać; 4. osądzać, potępiać; 5. dawać, oddawać, podawać, polecać, poruczać, powierzać, zalecać, zlecać, zwierzać; 6. nastrożać, zalecać.*

Formacje współrdzenne cf KAZAĆ.

Cf **PRZYKAZOWANIE, [PRZYKAZUJĄCY]**

MPi